

Ocena dorobku naukowego i recenzja osiągnięcia naukowego

dr Aliny Balczyńskiej-Kosman

**sporządzona w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego w
dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o polityce**

Informacje ogólne

Dr Alina Balczyńska-Kosman jest absolwentką Instytutu Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM w Poznaniu. Studia ukończyła 1991 roku. W 2000 roku otrzymała tytuł doktora nauk humanistycznych w zakresie nauki o polityce na podstawie pracy *Krajowa Rada Radiofonii i telewizji w systemie organów państwowych jako element układu komunikacyjnego*. Promotorem pracy był prof. Jacek Sobczak.

Od ukończenia studiów Habilitantka jest związana z Instytutem Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM, początkowo w Zakładzie Systemów Pasowych i Prawa Prasowego a od 2010 roku w Zakładzie Badań nad Integracją Europejską. Aktualnie pracuje na stanowisku starszego wykładowcy.

Ocena publikacji wskazanej jako główne osiągnięcie naukowe

Habilitantka jako swoje główne osiągnięcie naukowe wskazała cykl piętnastu publikacji, pt. *Społeczno-polityczne uwarunkowania partycypacji równościowej kobiet w systemach medialnych*, w tym monografię: *Wielowymiarowość partycypacji kobiet w systemach*

medialnych a polityka równości, 182 ss. Poznań 2017. Pozostałe publikacje wskazane jako cykl (łącznie 114 stron) :

- *Udział kobiet w mediach a problematyka stereotypów*, Przegląd Politologiczny, 2011. Nr 2
- *Oblicza partycypacji kobiet w systemach medialnych i w zawodzie dziennikarskim – wymiar europejski*, Środkowoeuropejskie Studia Polityczne 2016, nr 3
- *Gender equality in the policies of media organisations – selected issues*, Środkowoeuropejskie Studia Polityczne, 2017, nr 4
- *Prasa kobieca w dwóch dwudziestolecich na przykładzie czasopisma Bluszcz*, w: Media dawne i współczesne, 2009
- *Teorie dotyczące oddziaływania mediów a rzeczywistość społeczno-polityczna* w: Współczesne media. Status. Aksjologia. Funkcjonowanie, 2009
- *Odbiorcy mediów wobec globalnych wyzwań*, w: Media w życiu publicznym – wybrane aspekty, 2010
- *Gender stereotyping and women's press*, w: The participation of Women in the Media and in Politics, 2010
- *Aktywność kobiet w systemach medialnych - perspektywa europejska*, w : Gender jako determinanta w przestrzeni prywatnej i publicznej, 2012
- *The Participation of Women in the System of Mass Communication – Selected Issues on Women in Political*, w: 2012
- *Kobiety jako uczestniczki procesów komunikowania a problematyka równych szans płci*, w: Kobieta i płeć w dyskursie aksjonormatywnym, 2014
- *Oblicza partycypacji kobiet w systemach medialnych i w zawodzie dziennikarskim – wymiar europejski*, Środkowoeuropejskie Studia Polityczne, 2016
- *Women's activities in media on the example of the Visegrad Group*, 2016
- *Europejski Instytut do Spraw Równości Kobiet i Mężczyzn w Wilnie*, w: Na obrzeżach polityki, 2017
- *Gender equality in the policies of media organisations - selected issues*, w : Środkowoeuropejskie Studia Polityczne, 2017

Ponadto Habilitantka wskazuje do oceny trzy prace zbiorowe pod jej współredakcją.

Analiza wskazanych artykułów oraz monografii pozwala na stwierdzenie, że zasadniczo stanowią one jednorodny tematycznie cykl, któremu adekwatnie do

zawartości Habilitantka nadała tytuł: *Społeczno-polityczne uwarunkowania partycypacji równościowej kobiet w systemach medialnych*.

Monografia oraz cykl artykułów odnosi się do istotnej i aktualnej problematyki z punktu widzenia nauk o polityce. Problematyka partycypacji wydaje się kluczowa, jako kategoria naukowa i praktyka polityczna, dla rozumienia współczesnych procesów politycznych. Dodatkowo podkreślić należy, że wybrany przez Autorkę aspekt owej partycypacji – partycypacja kobiet w sferze publicznej (politycznej i medialnej) istotnie uzupełnia refleksję naukową oraz aktualizuje wiedzę w tym zakresie.

Ponadto, podjęcie tej problematyki należy uznać za zasadne ze względu na jej poznawczy i dydaktyczny aspekt. Oryginalne spojrzenie Autorki polega na powiązaniu problematyki partycypacji kobiet z systemami medialnymi oraz umiejscowieniu swojego przedmiotu badań w szeroko rozumianym kontekście systemu politycznego i jego elementu – systemu medialnego. Autorka wskazuje szereg powiązań strukturalno-funkcjonalnych, zgłębiając tym samym również zjawisko medializacji polityki. Można z całą pewnością powiedzieć, że problematyka podawcza podjęta przez Habilitantkę **mieści się w obszarze badań nauk o polityce**. Habilitantka proponuje zatem ciekawe rozważania odnoszące się do diagnozy czynników wpływających poziom partycypacji kobiet w mediach, co należy uznać za istotne uzupełnienie literatury przedmiotu.

Metodologia badań

Autorka prezentuje w swoich badaniach tezę, że *wielowymiarowa partycypacja kobiet w systemach medialnych jest procesem służącym polityce równości płci*.

Habilitantka słusznie zauważa m.in. – formułując hipotezy szczegółowe – że *stereotypy ról kobiet i mężczyzn blokują możliwości zmian w sposobach myślenia o kobietach i ich pozycji w systemach medialnych(...); zwiększenie obecności kobiet w sferze publicznej i realizacja polityki równościowej w Unii Europejskiej polegająca na przejściu od polityki antydyskryminacyjnej do działań na rzecz faktycznej równości i zarządzania nie przekłada się na wzrost procesów decydowania w mediach przez płć żeńską; wielowymiarowość partycypacji kobiet sprawia, że współcześnie ich pozycja w systemach medialnych i procesach komunikowania oscyluje pomiędzy podmiotowością a przedmiotowością(...)*

Tak sformułowane hipotezy oraz dodatkowo problemy badawcze dobrze określają kierunki myślenia i badania Habilitantki. Świadczą też o dobrym rozpoznaniu badanej problematyki i zdolności do jej niuansowania. Jednocześnie, zwracam uwagę, na być może nieintencjonalne pomieszanie porządków metodologicznych w formułowaniu założeń pracy (teza główna i hipotezy szczegółowe), chyba że Autorka przyjmuje, iż hipotezy stanowią rozwinięcie i konkretyzację przyjętej tezy głównej, takie podejście jest czasami akceptowane.

Jednakże zastosowana łądząco podobna składnia sprzyja pojawieniu się pewnych wątpliwości metodologicznych w tym zakresie. Uwaga ta odnosi się do ocenianej monografii, natomiast w autoreferacie Habilitantka konsekwentnie stosuje ujednoliconą nomenklaturę, zatem do tezy głównej formułuje tezy szczegółowe. Być może jest to wynik pogłębionej refleksji, co oceniam pozytywnie.

W procesie badań Habilitantka stosowała wiele zróżnicowanych podejść i metod badawczych. Wymienić tu trzeba podejście systemowe, które należy uznać za zasadne z względu na traktowanie systemu medialnego jako podsystemu systemu społecznego. Konsekwencją takiego podejścia jest wykorzystanie analizy systemowej, metody instytucjonalno-prawnej, metod ilościowych oraz analizy zawartości. Uznać zatem należy, że są to metody adekwatne do specyfiki metodologicznej nauk o polityce. Ponadto, Autorka nie tylko je deklaruje, ale konsekwentnie stosuje w poszczególnych fragmentach książki i w ocenianym cyklu artykułów, potrafi też trafnie uzasadnić dlaczego przyjmuje te a nie inne metody badań. Ten poziom świadomości metodologicznej należy ocenić wysoko – prezentowane przekonania co do zasadności zastosowania poszczególnych metod do rozwiązywania poszczególnych problemów badawczych, sposób argumentacji, świadczą o samodzielności metodologicznej habilitantki. Dr A. Balczyńska-Kosman **stosuje metodologię badań właściwą dla nauk o polityce.**

Dr Alina Balczyńska –Kosman wykorzystuje swoich badaniach aparaturę pojęciową adekwatną do dziedziny nauk społecznych w zakresie nauki o polityce. W mojej opinii kategorie i pojęcia są dobrze zinterioryzowane, wykorzystywane z pełną świadomością ich znaczenia. Habilitantka konceptualizuje też pojęcia i kategorie, nadając im zaktualizowany, nowy sens (partycypacja równościowa). Zdarzają się pewne

niezręczności, np. „aktywność partycypacji” (s.113) a być może chodzi raczej o „intensywność partycypacji”.

Habilitationka wskazuje, że zwieńczeniem jej prac badawczych jest monografia. Trudno się nie zgodzić z taką oceną. Przedłożona do recenzji monografia składa się ze wstępu, czterech rozdziałów, zakończenia, uporządkowanej bibliografii.

Oceniając strukturę pracy, wskazać należy na jej koherentny charakter oraz proporcjonalność treści w poszczególnych rozdziałach. Wstęp zawiera niezbędne informacje odnoszące się do celów badań, pytań i hipotez badawczych. Pytania i hipotezy badawcze są sformułowane w sposób klarowny, odzwierciedlają przyjęty przez Autorkę tok rozumowania naukowego. Świadczą też o rozpoznaniu przedmiotu badań i dotychczasowego stanu badań i ich rezultatów.

We wstępie Habilitationka odnosi się do przyjętej procedury badawczej, wyjaśnia własne intencje, określa pole badań, streszcza poszczególne rozdziały, wskazuje na bazę źródłową badań. Zatem wstęp spełnia wszelkie kryteria poprawności metodologicznej.

W rozdziale pierwszym Habilitationka podejmuje kwestie partycypacji kobiet w systemie medialnym, wskazując na teoretyczny kontekst tego zagadnienia. Rozważania w tej części pracy mają charakter systematyzujący problematykę, jest to raczej rekonstrukcja dorobku uczonych, niemniej udana i wskazująca na umiejętne selekcjonowanie materiału oraz konsekwentne prowadzenie czytelnika przez meandry systemu medialnego jako kategorii politologicznej i medioznawczej. Liczne wykresy i tabele nadają temu rozdziałowi walor dydaktyczny, co moim zdaniem nie umniejsza jego waloru naukowego. Dr Alina Balczyńska-Kosman w tym rozdziale odnosi się również do wielowymiarowości partycypacji, eksploruje podejście akcentujące trzy płaszczyzny badania obecności kobiet w przestrzeni publicznej: reprezentacji politycznej, symbolicznej i w realnej przestrzeni. Autorka egzemplifikując to podejście analizuje partycypację kobiet w przestrzeni medialnej z trzech perspektyw: kobiety jako nadawcy medialni w kontekście polityki równych szans, kobiety jako odbiorcy przekazów medialnych a także kobiety w treściach przekazów medialnych. Ten obszar odnosi się głównie do badania ewolucji wizerunków kobiet w mediach. W przyjętych perspektywach, autorka przedstawia konteksty teoretyczne, egzemplifikacje na podstawie zróżnicowanych źródeł a także autorskie wnioski, które wiąże z hipotezami badawczymi i problemami badawczymi. Taka kompozycja i zawartość merytoryczna

rozdziałów umożliwiając efektywne osiągnięcie założonych celów badań. W rozdziałach teoretycznych monografii Autorka prezentuje znakomitą znajomość problemów systemów medialnych w ich relacji do systemu politycznego, odwołując się do kluczowych pozycji literatury. Zaprezentowana bibliografia jest reprezentatywna dla przedmiotu badań, sporządzona rzetelnie, zgodnie z regułami.

Ustalenia badawcze dr Aliny Balczyńskiej-Kosman, będące wynikiem weryfikacji przyjętych hipotez są istotne oraz można je uznać za oryginalne w naukach o polityce, wykazano bowiem że:

- Zwiększenie roli kobiet w systemach medialnych oraz wzmocnienie ich pozycji w mediach łączy się z koniecznością pokonywania stereotypów płci,
- Wzrost obecności kobiet w sferze publicznej i ewolucja polityki równościowej w UE (przejście od polityki antydyskryminacyjnej do działań na rzecz równości) nie skutkują zwiększeniem liczby kobiet na stanowiskach kierowniczych w sektorze medialnym
- Wielowymiarowość partycypacji kobiet w mediach sprawia, że ich pozycja waha się między podmiotowością a przedmiotowością
- Wielowymiarowa pozycja kobiet jest coraz bardziej widoczna, nie mniej wyrównywanie szans kobiet w mediach jest stopniowym procesem
- Mimo zauważalnej feminizacji nie można odnotować znaczącego wzrostu partycypacji w systemach medialnych wręcz można zdiagnozować zjawisko "szklanego sufitu" jako bariery kariery i awansu kobiet w dziennikarstwie, zwłaszcza w obszarze podejmowania decyzji
- Następuje ewolucja wizerunków kobiet poprzez ewolucję ról społecznych kobiet, co sprzyja eksponowaniu równości płci
- Następuje zmiana tendencji w odbiorze przekazów medialnych przez kobiety i mężczyzn
- Kluczowe dla polityki równościowej w mediach powinno być dostrzeganie asymetrii w partycypacji w systemach medialnych oraz upowszechnianie pozytywnych wzorców kobiet i mężczyzn w mediach, przełamywanie

stereotypów płciowych oraz wyrównywanie partycypacji kobiet i mężczyzn w procesach decyzyjnych w mediach

- Dla partycypacji równościowej realizowanej jako ewolucyjny proces istotne znaczenie ma wdrażanie, które mają na celu upowszechnienie pozytywnych wzorców kobiet i mężczyzn w mediach, przełamywanie stereotypów i wyrównywanie reprezentacji kobiet i mężczyzn w procesach decyzyjnych.

Widać zatem, że zaprezentowana w monografii analiza i synteza problematyki partycypacji kobiet w mediach jest świadectwem uporządkowanego procesu badawczego, umożliwiającego sformułowanie konkluzji i wniosków o charakterze *de lege ferenda*. Droga Habilitantki, od świadomego operowania dotychczasowym dorobkiem w przedmiotowym zakresie, po badania własne i konceptualizację ich rezultatów jest świadectwem rzetelności naukowej, którą należy ocenić pozytywnie.

Do podobnej konkluzji prowadzi ocena cyklu artykułów. Należy podkreślić ich - w zasadzie - jednorodny zakres tematyczny. Habilitantka koncentruje swoje badania wokół kilku kwestii. Eksploruje problemy związane z dynamiką percepcji przekazów medialnych, stereotypami ról społecznych, czynnego uczestnictwa kobiet w procesach komunikowania oraz analizuje pozycję kobiet w układach medialnych w nawiązaniu do rozwiązań europejskich i polskich. W prezentowanych publikacjach, podobnie jak w monografii odwołuje się do literatury przedmiotu, udowadniając jej rzeczową i krytyczną znajomość, ale także diagnozuje zjawisko partycypacji równościowej i jego różnorakie korelaty.

Reasumując, wskazać należy, iż Habilitantka wykazuje się znajomością literatury przedmiotu, prezentuje ustrukturyzowaną, analityczną oraz komparatystyczną znajomość zagadnień, ważnych z punktu widzenia jej badań zaprezentowanych w monografii i artykułach.

Biorąc pod uwagę powyższe, konstatuje, iż **Alina Balczyńska-Kosman wnosi wkład w badania nad partycypacją kobiet w przestrzeni publicznej, ukazując jej wielowymiarowość. Eksplorowana problematyka jest oryginalna i przede wszystkim istotna ze względu na poszerzanie przedmiotu badań w zakresie nauki o polityce, inicjuje i wzbogaca refleksję na temat mechanizmów, uwarunkowań i ograniczeń partycypacji równościowej kobiet.**

Przedstawioną do oceny monografię wraz z cyklem artykułów należy uznać za osiągnięcie naukowe, o którym mowa w obowiązujących przepisach prawa.

Ocena pozostałego dorobku naukowego

Doktor A. Balczyńska-Kosman jest autorką 19 publikacji w pracach zbiorowych i czasopismach. W swoim dorobku wskazuje na inne obszary badań, poza głównym osiągnięciem - monografią i cyklem publikacji.

Habilitantka zajmowała się badaniem pozycji KRRiT w systemie medialnym oraz zagadnieniami związanymi z funkcjonowaniem instytucji nadzorujących i regulujących sektor środków masowego komunikowania. Są one kompatybilne z zakresem przedmiotowym osiągnięcia głównego. Habilitantka zajmuje się również kwestiami polityki medialnej w perspektywie polskiej i zagranicznej oraz polityka zagraniczna.

W wymienionych obszarach Habilitantka napisała 19 artykułów i rozdziałów w pracach zbiorowych w języku polskim i angielskim. Dorobek ten jest jakościowo i ilościowo na wysokim poziomie merytorycznym i metodologicznym. Można ponadto, zauważyć proporcjonalne rozłożenie aktywności Habilitantki w czasie.

Część artykułów jest napisana na podstawie badań własnych oraz danych zastanych. Wskazuje to na spore doświadczenie i testowanie różnych podejść i paradygmatów badawczych. Uznaję ten fakt za niewątpliwy atut dr A. Balczyńskiej-Kosman.

Oceniając aktywność naukową Habilitantki, należy podkreślić, że była członkiem interdyscyplinarnych międzyuczelnianych zespołów badających partycypację kobiet, zwieńczeniem tych prac był udział w konferencjach naukowych. W tym zakresie należy odnotować szczególną aktywność Habilitantki – uczestniczyła Ona bowiem aktywnie aż w 61 konferencjach krajowych i międzynarodowych. Większość wystąpień koncentrowała się na problematyce partycypacji kobiet, zatem można wnosić, iż dorobek Habilitantki jest konstruowany stopniowo i systematycznie, co sprzyja pogłębionej eksploracji przedmiotowej problematyki.

Ponadto, dr A. Balczyńska-Kosman brała w projektach badawczych na macierzystym wydziale, np.: Wielopasmowość feminizmu polskiego (2010), czy projektach poświęconych integracji europejskiej.

Habilitationka wykazuje też zaangażowanie w działalność międzynarodową, czego wyrazem są staże, udział w charakterze ekspertki w różnych przedsięwzięciach badawczych (np.: w projekcie finansowanym przez Visegrad Fund , grant przyznany przez Compostela Group of Universities (2013) oraz uczestnictwo w międzynarodowym projekcie finansowanym przez EFS.

Reasumując, aktywność naukowa dr Aliny Balczyńskiej-Kosman jest bogata, różnorodna pod względem jakościowym i jako taką należy ją ocenić wysoko.

Ocena dorobku dydaktycznego, organizacyjnego i popularyzatorskiego

W dorobku dydaktycznym dr Aliny Balczyńskiej-Kosman znajduje się wiele ciekawych i różnorodnych przedmiotów, o charakterze ćwiczeń, warsztatów, konwersatoriów i wykładów. Habilitationka prowadzi następujące zajęcia:

- *Wstęp do nauki o państwie i prawie,*
- *Komunikowanie polityczne,*
- *Współczesne systemy medialne,*
- *Wspólna Polityka Zagraniczna i Bezpieczeństwa,*
- *Business Skills.*
- seminaria licencjackie.

Ponadto, Habilitationka wypromowała 97 licencjatów, była członkiem komisji egzaminacyjnych i recenzentka prac licencjackich(65) i magisterskich (14).

Dr Alina Balczyńska-Kosman jest promotorem pomocniczym rozprawy doktorskiej mgr Katarzyny Taraby „Współpraca euroregionalna na obszarach górskich. Analiza porównawcza euroregionu Tatry i euroregionu Tyrol - Tyrol Południowy – Trydent”, przygotowywana pod kierunkiem prof. Zbigniewa Czachóra.

Habilitationka jest członkiem towarzystw naukowych: Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych i Polskiego Towarzystwa Studiów Europejskich.

Dr A. Balczyńska-Kosman prowadziła otwarte wykłady dla młodzież szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych w Poznaniu i Grodzisku Wielkopolskim. Zasiadała w komisji rekrutacyjnej na studia. W dorobku organizacyjnym jest też organizacja paneli dyskusyjnych i współorganizacja konferencji naukowych.

Sylwetkę Habilitantki należy uzupełnić o fakt, iż była trzykrotnie nagradzana: przez Rektora UAM - nagroda za osiągnięcia w pracy dydaktycznej (2004) i nagroda motywacyjna (2017) oraz przez Dziekana WNPiDZ – nagroda w 2013 roku.

Reasumując, w zakresie aktywności dydaktycznej, organizacyjnej i popularyzatorskiej Habilitantka wykazuje się wysokimi osiągnięciami, spełniając tym samym kryteria ubiegania się o stopień doktora habilitowanego.

Wniosek końcowy

Stwierdzam, na podstawie przedłożonej dokumentacji, że dorobek naukowy, dydaktyczny i organizatorski dr Aliny Balczyńskiej-Kosman spełnia wymagania stawiane przez przepisy ustawy o stopniach i tytule naukowym oraz kryteria oceny osiągnięć osób ubiegających się o nadanie stopnia doktora habilitowanego zawarte Ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule naukowym w zakresie sztuki z 14 marca 2003 roku oraz w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 1 września 2011 roku.

Dorobek naukowy, dydaktyczny i organizacyjny w tym przedstawiony jako osiągnięcie badawcze cykl artykułów oraz monografia , zatytułowane: *Społeczno-polityczne uwarunkowania partycypacji równościowej kobiet w systemach medialnych* spełnia wymagania ustawowe i uzasadnia sformułowanie przeze mnie wniosku o nadanie dr Alinie Balczyńskiej-Kosman stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o polityce

